

OLIY TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION IQTISODIY MENEJMENTNI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Soliyeva Parizod Sherdil qizi

Alfraganus University, Tashkent, Uzbekistan.

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi oliy ta'lim tizimida innovatsion iqtisodiy menejment tushunchasi, uning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati yoritilgan. Xorijiy tajribalar tahlil qilinib, O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsion iqtisodiy menejmentni joriy etish zaruriyati asoslab berilgan. Shu bilan birga, milliy sharoitga mos tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, iqtisodiy menejment, raqamli transformatsiya, ta'lim tizimi, samaradorlik, xususiylar OTM.

Аннотация. В тезисе рассматривается понятие инновационного экономического менеджмента в системе высшего образования, его теоретические основы и практическая значимость. Анализируется зарубежный опыт и обосновывается необходимость внедрения инновационного экономического менеджмента в образовательной системе Узбекистана. Также предлагаются рекомендации, адаптированные к национальным условиям.

Ключевые слова: инновация, экономический менеджмент, цифровая трансформация, система образования, эффективность, частные вузы.

Abstract. This thesis explores the concept of innovative economic management in higher education, its theoretical foundations, and practical significance. International experience is analyzed, and the necessity of implementing innovative economic management in Uzbekistan's education system is substantiated. Recommendations adapted to the national context are also provided.

Keywords: innovation, economic management, digital transformation, higher education, efficiency, private universities.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot davrida oliy ta'lim sohasiga mamlakat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda [1]. Universitetlar endilikda faqatgina bilim beruvchi muassasa emas, balki innovatsion g'oyalar generatori, zamonaviy ilmiy izlanishlar markazi va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlovchi tizimga aylangan. Shu sababdan, ta'lim jarayonida innovatsion iqtisodiy

menejment konsepsiyasini joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF–5847-son Farmonida oliy ta’lim tizimini chuqur modernizatsiya qilish, universitetlarni xalqaro reytinglarda yuqori pog‘onalarga olib chiqish vazifalari belgilab qo‘yilgan [2]. 2020-yil 6-maydagi PQ–4708-son Qarorda esa oliy ta’lim muassasalarida raqamli texnologiyalarni kengaytirish va boshqaruv samaradorligini oshirish zarurligi alohida ko‘rsatib o‘tilgan [3].

Innovatsion iqtisodiy menejment tushunchasi. “Iqtisodiy menejment” tushunchasi universitetlarning moliyaviy, moddiy va intellektual salohiyatini maqsadli va oqilona boshqarishni anglatadi [4]. Innovatsion iqtisodiy menejment esa bu jarayonlarni yangi texnologiyalar, ilg‘or boshqaruv usullari va raqamli transformatsiya elementlari bilan uyg‘unlashtirish demakdir.

Yetakchi nazariyotchilar fikriga ko‘ra, P.Druker menejmentni “resurslardan oqilona foydalanish san’ati” sifatida ta’riflagan [5]. M. Porter innovatsion boshqaruvni raqobat ustunligini yaratishda hal qiluvchi omil sifatida ko‘rsatgan [6]. X. Mintzberg esa menejmentni “insoniy va moddiy resurslarni yagona tizimda muvofiqlashtirish” jarayoni sifatida ta’kidlaydi [7].

Ta’lim tizimida innovatsion iqtisodiy menejment quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

raqamli boshqaruv – elektron dekanat, hujjat aylanish tizimlari va LMS (Learning Management System) dasturlarini joriy etish [8];

moliyaviy diversifikatsiya – davlat grantlari, xalqaro loyihalar, homiylik mablag‘lari va qo‘shimcha xizmatlar orqali barqaror moliyalashtirish;

sifat menejmenti – ta’lim natijalarini xalqaro indikatorlarga asoslanib baholash va samaradorlik bilan bog‘lash [9];

kadrlar menejmenti – professor-o‘qituvchilarni reyting asosida baholash hamda muntazam malaka oshirish tizimini joriy etish.

Xorijiy tajriba. Rivojlangan mamlakatlarda innovatsion iqtisodiy menejment ta’lim tizimida sezilarli natijalar bermoqda. Masalan, AQShda universitetlar “University Management System” orqali moliyaviy va akademik jarayonlarni raqamlashtirgan; Harvard va MIT universitetlarida barcha ko‘rsatkichlar onlayn kuzatiladi [4]. Buyuk Britaniyada Oksford va Kembrij universitetlari masofaviy ta’lim platformalarini iqtisodiy boshqaruv bilan uyg‘unlashtirib, xalqaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirgan. Janubiy Koreyada esa “Cyber University” modeli xarajatlarni qisqartirish bilan birga ta’lim samaradorligini oshirgan. Finlyandiya tajribasida davlat

grantlari va tashqi loyihalar universitetlarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda asosiy manba bo'lib xizmat qilmoqda [10].

O'zbekistondagi holat. So'nggi yillarda O'zbekiston oliy ta'lim tizimida keng ko'lamli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2016-yilda 77 ta OTM faoliyat yuritgan bo'lsa, 2024-yilda ularning soni 200 dan oshgan [11]. Shundan 40 foizga yaqini xususiy sektor hissasiga to'g'ri keladi. 70% oliy ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalar, 50% da esa masofaviy ta'lim platformalari joriy etilgan [12]. Biroq yagona boshqaruv standartlari va indikatorlarning mavjud emasligi muammo bo'lib qolmoqda.

Xulosa. Innovatsion iqtisodiy menejment oliy ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, xalqaro reytinglardagi o'rnini mustahkamlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun muhim vosita hisoblanadi. O'zbekiston sharoitida bu yo'nalishni joriy etish quyidagi afzalliklarni beradi:

ta'lim sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish;
universitetlarning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash;
raqamli transformatsiya orqali boshqaruv jarayonlarini tezlashtirish;
kadrlar salohiyatini samarali boshqarish.

Tavsiyalar:

1. Universitetlarda innovatsion boshqaruv markazlarini tashkil etish.
2. Milliy sifat va samaradorlik indikatorlarini ishlab chiqish.
3. Menejer va o'qituvchilar uchun maxsus malaka oshirish kurslarini yo'lga qo'yish.
4. Xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish.
5. Raqamli boshqaruv tizimlarini barcha OTMlarda keng joriy etish..

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. UNESCO. Digital Transformation of Education. – Paris, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF–5847-son Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-maydagi PQ–4708-son Qarori.
4. OECD. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. – Paris, 2023.
5. Drucker P. The Practice of Management. – New York, 1954.
6. Porter M. Competitive Advantage. – Harvard Business Review Press, 1985.
7. Mintzberg H. The Nature of Managerial Work. – New York: Harper & Row, 1973.
8. European Commission. Modernisation of Higher Education in Europe. – Brussels, 2020.
9. Altbach P., Salmi J. The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class

Universities. – Washington: World Bank, 2011.

10. Finnish Ministry of Education. Innovations in Higher Education. – Helsinki, 2020.

11. Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. – Toshkent, 2024.

12. Raqamli texnologiyalar vazirligi hisobotlari. – Toshkent, 2024.